

Şək. 1.4-2

Təsvir-xəritənin yaradılması

Bir sıra saytlarda o cümlədən əsasən coğrafi informasiya daşıyan saytlarda təsvir xəritəsindən istifadə edilir. Təsvir-xəritə şəklində aktiv sahəsi olub, digər sənədlərə isnadı təmin edir. Təsvir xəritəsi yaratmaq üçün HTML dilində `<map>` və `</map>` cüt teqləri nəzərdə tutulmuşdur. Belə ki, ilk öncə `<map>` teqinin name atributu ilə `<img>` teqinin usemap atributu arasında əlaqə yaradılır. Sonra `<area>` teqi vasitəsilə təsvir-xəritəsində aktiv sahələr müəyyən olunur. Aşağıda belə xəritənin nümunəsi verilmişdir. Siçanı xəritədəki qırmızı rəngli dairənin üzərinə qoyub sıxdıqda şəhərin adına uyğun Web səhifə açılır:

```
<!DOCTYPE html>
```

```
<html>
```

```
<meta charset="utf-8">
```

```
<title> Qrafika</title>
```

```
</head>
```

```
<body>
```

```
<img src="http://vvz.nw.ru/Lessons/HTML/
```


Examples/map/russia.gif" width="360" height="196"

border=0 usemap="#Russia">

<map name="Russia">

<area shape="circle" coords="49,60,9"

href="https://gov.spb.ru/"

alt="Санкт-Петербург" title="Sankt-Peterburg">

<area shape="circle" coords="48,84,9"

href="http://www.mos.ru/"

alt="Москва" title="Moskva">

<area shape="circle" coords="256,93,9" href="http://якутск.рф/"

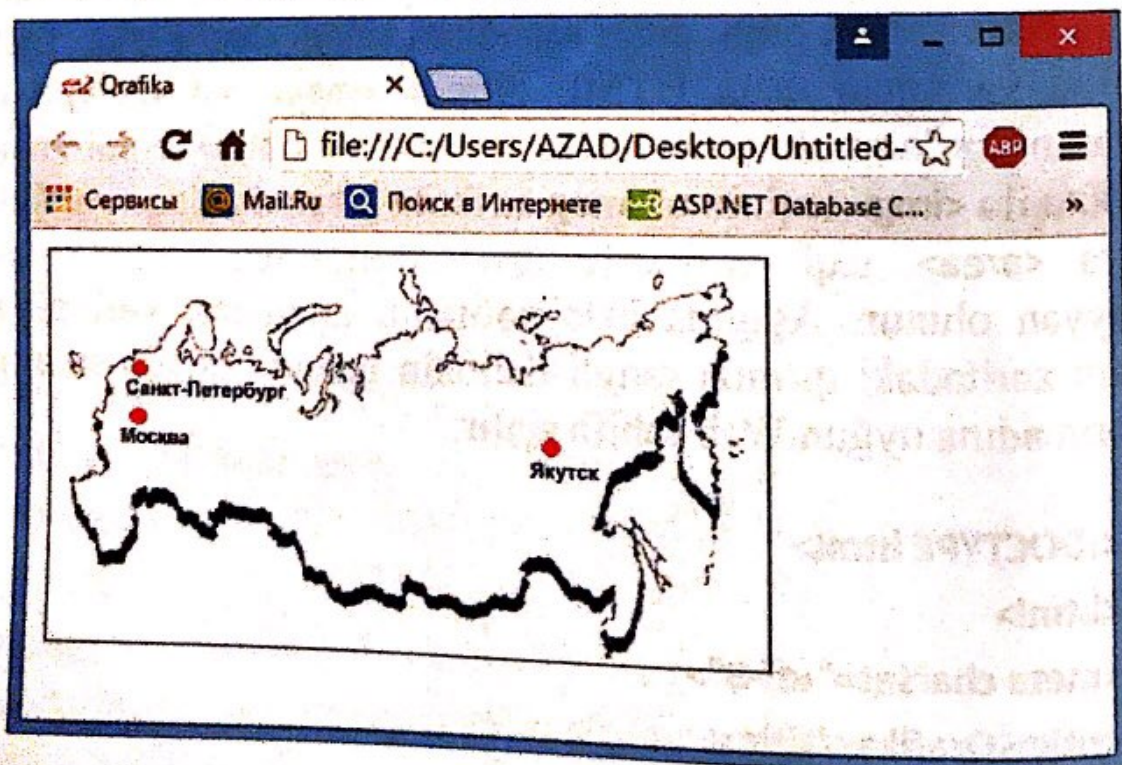
alt="Якутск" title="Yakutsk">

</map>

</body>

</html>

</html>

Şək. 1.4-3

1.5. SƏHİFƏDƏ HİPERİSTİNADLARIN VERİLMƏSİ

İnternetin www xidməti hipermətn və hiperistinad prinsipi əsasında fəaliyyət göstərir. Hiperistinadlar internet resurslarının bir-birilə əlaqələndirilməsini və istifadəçilərə operativ çatdırılmasını təmin edir. Hiperistinadlar vasitəsilə cari Web səhifədən digər səhifələrə və obyektlərə, səhifənin müxtəlif hissələrinə keçid yerinə yetirilir. İstinada uğurlu keçid iki halda mümkündür: sənədin istinad edildiyi sənəd mövcud olduqda və hiperistinadın sintaksisi HTML nöqteyi-nəzərindən doğru olduqda.

Səhifədə hiperistinadların verilməsi üçün HTML dilində `<a>` və `</a>` cüt teqləri nəzərdə tutulmuşdur. Teqin məzmunu istinadın adı qismində çıxış edir və onunla istinad olunan sənədə keçid yerinə yetirilir. `<a>` və `</a>` cüt teqləri `href` atributu ilə birlikdə verilməlidir. `href` atributu istinad olunacaq sənədin ünvanını müəyyən edir. Sənədin ünvanı nisbi və ya mütləq ola bilər. Məsələn, aşağıdakı HTML kod nisbi və mütləq ünvan vasitəsilə hiperistinadı nümayiş etdirir:

```
<!DOCTYPE HTML>
```

```
<html>
```

```
<head>
```

```
<meta charset="utf-8">
```

```
<title>İstinad</title>
```

```
</head>
```

```
<body>
```

```
<p><a href="page.html">İstinad</a></p>
```

```
<p><a href="http://bsu.edu.az">
```

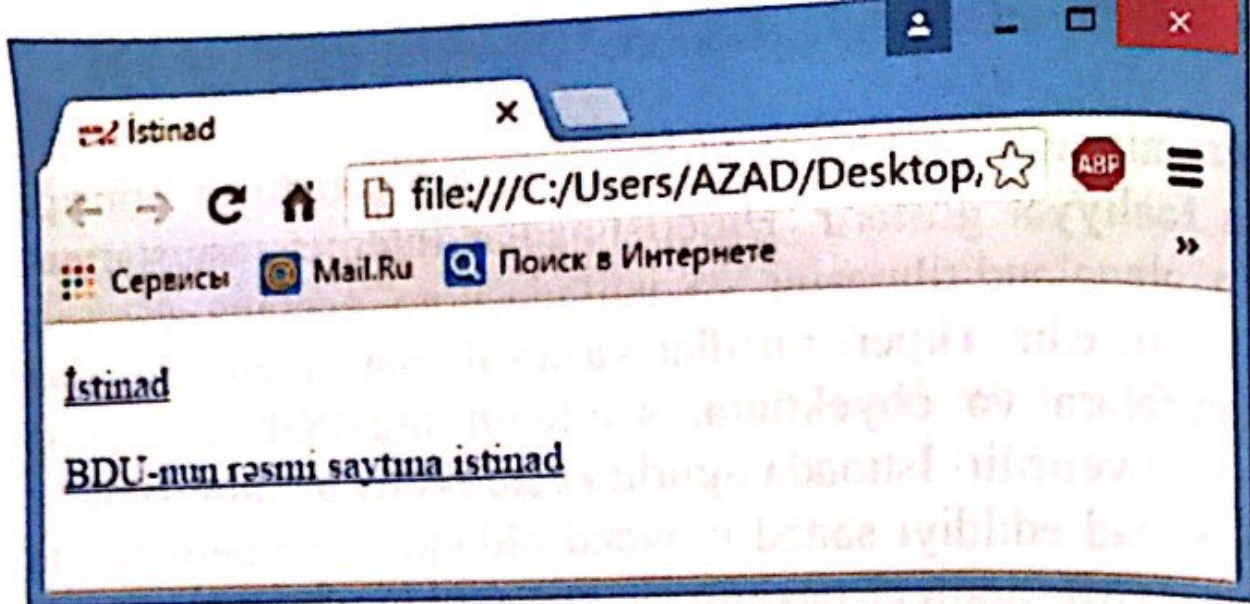
```
BDU-nun rəsmi saytına istinad</a>
```

```
</p>
```

```
</body>
```

```
</html>
```


Şək. 1.5-1

Səhifənin müəyyən hissələrinə hiperistinadla keçidi təmin etmək üçün həmin hissələr əvvəlcədən nişanlanmalıdır. Bunun üçün həmin hissəyə - sərlövhəyə, abzasə və ya obyektə uyğun təkə global id atributu əlavə etmək lazımdır. Bundan sonra həmin hissə üçün identifikasiya adını seçmək və bu adı qiymət qismində id atributuna yazmaq lazımdır. Məsələn, aşağıdakı yazılış səhifənin Fəsil 2 sərlövhəsini "2" ilə nişanlayır.

`<h2><a id="2">Fəsil 2</a></h2>`

Növbəti addımda nişanlanmış səhifə hissəsinə keçid üçün nişana istinad etmək lazımdır. Bunun üçün sadəcə istinad ünvanının sonunda "#" simvolunu əlavə edərək nişanın identifikasiya adını göstərmək lazımdır. Məsələn, aşağıdakı yazılış nişanlanmış Fəsil 2 sərlövhəsinə hiperistinadı göstərir:

`<a href="other.html#2">Fəsil 2</a>`

Nişanlar böyük həcmli səhifələrdə rahat naviqasiya imkanı yaradır. Onun vasitəsilə elektron kitabın mündəricatını, termin və obyekt göstəriciləri və s. yaratmaq mümkündür.

Brauzerə səhifənin açılması zamanı cari pəncərənin yerinə başqa pəncərənin istifadə edilməsini göstərmək üçün əlavə olaraq

target atributundan istifadə edilməlidir. O, istinad olunan səhifənin açılma rejimini tənzimləyir. Məsələn, **target** atributunun qiyməti qismində **_blank** istifadə edildikdə brauzer hər istinad olunan səhifə üçün yeni pəncərə açacaqdır. Aşağıdakı HTML kod səhifədən SDU-nun rəsmi saytına istinad olunmasını və saytın ana səhifəsinin yeni pəncərədə açılmasını nümayiş etdirir.

```
<!DOCTYPE HTML>
```

```
<html>
```

```
<head>
```

```
<meta charset="utf-8">
```

```
<title>İstinad</title>
```

```
</head>
```

```
<body>
```

```
<h4>Səhifənin yeni pəncərədə açılmasına aid misal.</h4>
```

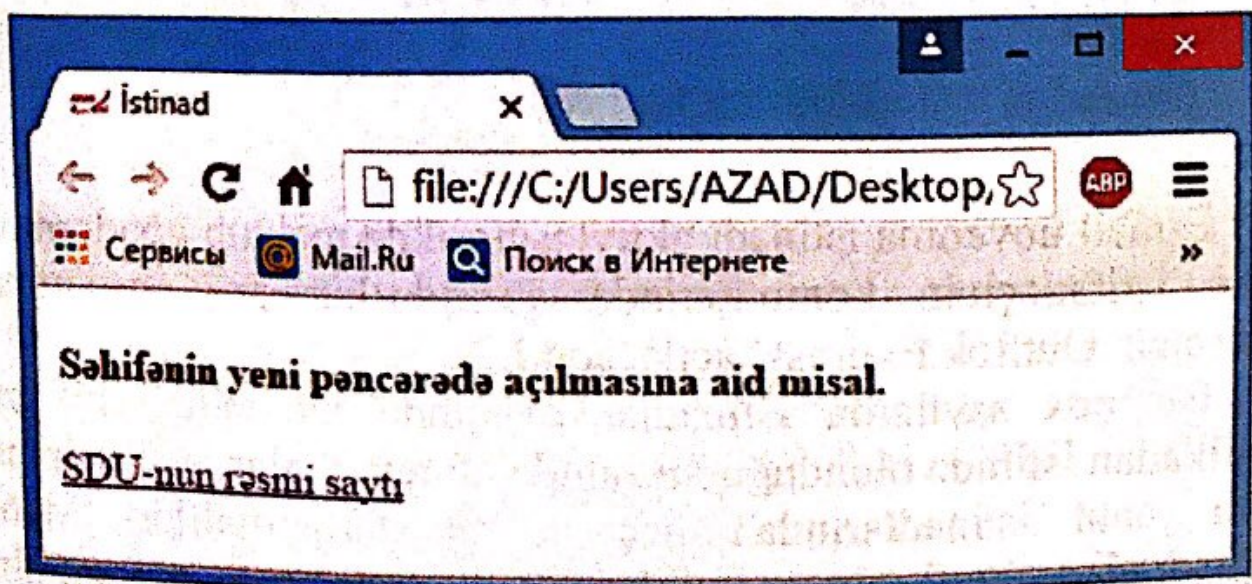
```
<a href="http://sdu.edu.az" target="_blank">
```

```
SDU-nun rəsmi saytı
```

```
</a>
```

```
</body>
```

```
</html>
```


Xatırladaq ki, **target** atributunun aldığı bütün mümkün qiymətlər bu fəslin 1.2 paragrafında ətraflı izah edilmişdir.

Praktikada e-mail ünvanına istinadın yaradılması zərurəti meydana gəlir. Bu, əsasən fiziki və ya hüquqi şəxsin əlaqə məlumatlarını səhifədə verərkən tələb olunur. Bu tip istinadı yaratmaq üçün **href** atributunun qiyməti olaraq **mailto** açar sözünü daxil etmək, ondan sonra iki nöqtə qoyub istinad olunacaq e-mail ünvanını yazmaq lazımdır. Məsələn,

```
<!DOCTYPE HTML>
```

```
<html>
```

```
<head>
```

```
<meta charset="utf-8">
```

```
<title>İstinad</title>
```

```
</head>
```

```
<body>
```

```
<p> Kontaktlar:
```

```
<a href="mailto:azad_kurbanov@gmail.com">
```

```
e-mail:</a>
```

```
</p>
```

```
</body>
```

```
</html>
```

E-mail ünvanına istinadı aktivləşdirdikdə məktub göndərmək üçün istifadəçinin kompüterində quraşdırılan poçt proqramı (məsələn, Outlook Express) açılacaqdır.

Bir çox saytlarda istinadlar qismində müxtəlif şəkil və qrafikadan istifadə olunduğu müşahidə olunur. Onlar iş prinsipinə görə mətn istinadlarından heç nə ilə fərqlənmirlər. Mətn istinadından fərqli olaraq şəkil istinadlarında **<a>** elementinin tərkibinə şəklın ünvanını göstərən **<img>** teqini yerləşdirmək lazımdır. Məsələn, aşağıdakı HTML kod şəkil istinadını nümayiş

etdirir:

```
<!DOCTYPE HTML>
```

```
<html>
```

```
<head>
```

```
<meta charset="utf-8">
```

```
<title>İstinad</title>
```

```
</head>
```

```
<body>
```

Kursoru aşağıdakı şəklın üzərinə qoyub sıxmaqla saytımlızla tanış ola bilərsiniz

```
<p><a href="http://sdu.edu.az/">
```

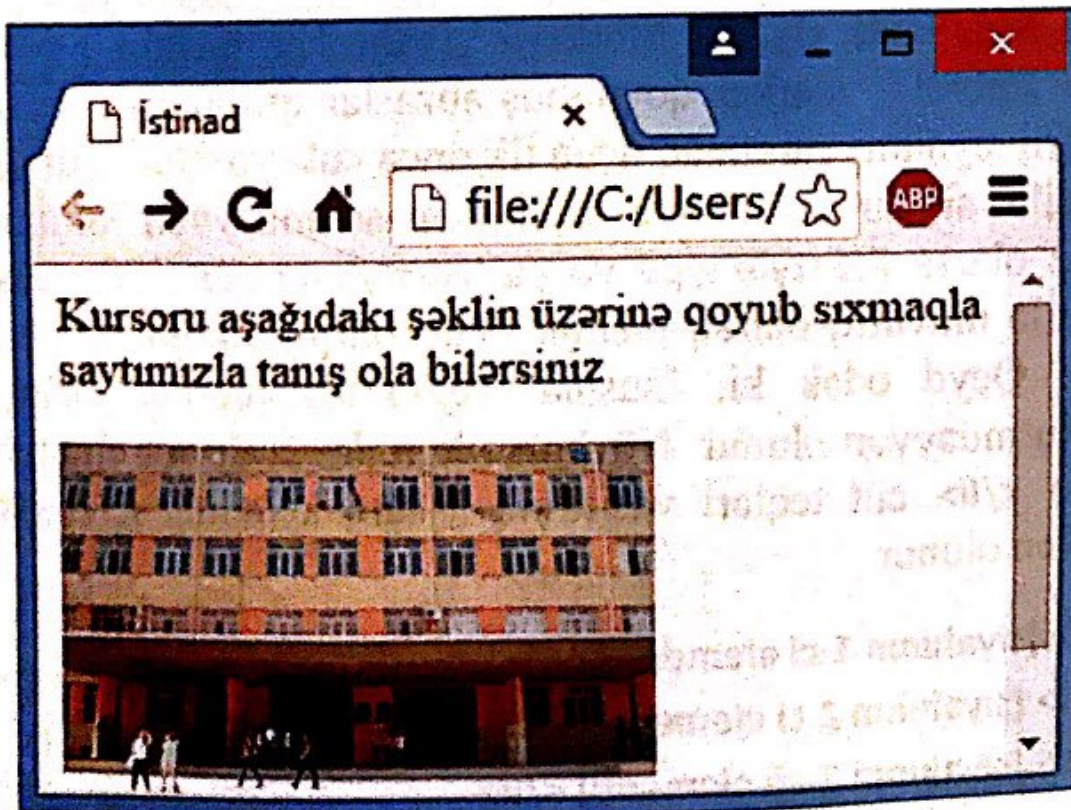
```

```

```
</a></p>
```

```
</body>
```

```
</html>
```


Adətən istinad olunan səhifəyə keçid zamanı onun brauzer pəncərəsində açılması üçün bir neçə saniyə vaxt tələb olunur. Lakin elə etmək olar ki, istifadəçi cari səhifədə olduğu müddətdə istinad olunan müəyyən səhifə əvvəlcədən web brauzerin keş yaddaşına yüklənsin. Belə səhifəyə keçid zamanı o, artıq öz ünvanından deyil, brauzerin keş yaddaşından yüklənəcək. Beləliklə səhifə dərhal açılacaq və onun yüklənməsini gözləmək lazım olmayacaq. Bunun üçün `<link>` teqinin daxilində `rel` atributunun "**prefetch**" qiyməti və keş yaddaşa yüklənəcək səhifənin ünvanı qeyd edilməlidir. Məsələn,

```
<link rel="prefetch" href="http://sdu.edu.az/ library.htm">
```

1.6. SƏHİFƏDƏ SIYAHILARIN VERİLMƏSİ

HTML 5 dili Web səhifədə siyahıların 3 müxtəlif tipini yaratmağa imkan verir:

1. Markerli siyahı. Markerli siyahı hər birinin əvvəlində xüsusi simvol – marker qoyulmuş abzaslar qrupundan ibarətdir. Markerli siyahını yaratmaq üçün ilk öncə `<ul>` və `</ul>` cüt teqləri vasitəsilə siyahının marker tipli olması müəyyən olunur və ehtiyac olarsa **list-style-type** və ya **list-style-image** CSS xassələri vasitəsilə müvafiq olaraq marker üçün fərqli simvol və ya şəkil seçilir. Qeyd edək ki, "susma" rejimində marker üçün "•" simvolu müəyyən olunur. Növbəti addımda siyahının elementləri `<li>` və `</li>` cüt teqləri vasitəsilə aşağıdakı sintaksis əsasında müəyyən olunur.

```
<li> [siyahının 1-ci elementi] </li>
```

```
<li> [siyahının 2-ci elementi] </li>
```

```
<li> [siyahının 3-cü elementi] </li>
```

```
...
```

```
<li> [siyahının n-ci elementi] </li>
```